

ETNICKÁ A NÁBOŽENSKÁ „PESTROFAREBNOSŤ“ VOJVODINY

Slavomír BUCHER¹

Abstract: *Ethnic structure of Vojvodina presents complex process of demographic development in different national communities. In spite of trends in different natural increase of different ethnic communities, whose continuity determinate unevenly demographic development in Vojvodina, the influence of migrations as a result of bad economical, political and civil war situation was very important factors in creating contents of recent ethnic map. According to final results of Census in 2002, there are 2 031 992 people in Vojvodina (65,05 % are Serbs). The largest national community are Hungarians, Slovaks, Yugoslavs, Croats, Gypsies, Romanian and others.*

Key words: *nationality, demographic development, census, natural increase, migrations.*

ÚVOD

Etnická štruktúra obyvateľstva AP Vojvodina je výsledkom geografických, historických, politických, demografických ako aj mnohých ďalších faktorov, ktoré ju ovplyvňovali počas nedávnej minulosti. V poslednom decéniu minulého storočia došlo k dramatickým zmenám na politickom ako aj ekonomickom poli, ktoré výraznou mierou ovplyvnili jednotlivé segmenty spoločenského života. Rozpad SFR Juhoslávie, ako aj vytváranie nových nacionálnych štátov, občianska vojna sprevádzaná etnickým čistením, veľký počet násilných etnocentrických migrácií – to všetko malo významný vplyv pri rozvoji a formovaní etnickej štruktúry obyvateľstva Vojvodiny (Raduški, 2003).

Vďaka vyššie uvedeným faktorom má sčítanie obyvateľov, domov a bytov z roku 2002 neoceniteľný význam, pretože poukazuje na dôležité spoločenské a kultúrne zmeny, ktoré prebiehali v medzi cenzovom období 90. rokov a ktoré predstavujú primárnu bázu dát pri výskume pohybu a štruktúry obyvateľstva sledovaného regiónu (Raduški, 2006).

Autonómna pokrajina Vojvodina leží v severnej časti Srbska. Z celkovej rozlohy 21 506 km², tvorí 83,1 % poľnohospodárska pôda. Vzdialenosť medzi najjužnejším a najsevernejším bodom je 169 km a medzi najzápadnejším a najvýchodnejším 217 km. Reliéf Vojvodiny je tvorený panónskou nížinou, okrem juhozápadnej časti územia, ktorá je tvorená planinou – Fruška Hora. Status národného parku o rozlohe 25 400 hektárov získalo celé územie planiny v roku 1960. Kontinentálna klíma Vojvodiny je charakteristická teplými a suchými letami a naopak chladnými zimami. Priemerná ročná teplota vzduchu je 13 °C, relatívna vlhkosť sa pohybuje na úrovni 73 %.

Územím pretekajú 3 významné rieky (Dunaj, Tisa, Sáva), ktoré rozdeľujú Vojvodinu na 3 historické územia: na východe, pozdĺž hranice s Rumunskom a Maďarskom sa roz-

1 **RNDr. Slavomír Bucher**, Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita, ul. 17. Novembra 1, 081 16 Prešov, e-mail: slavobucher@yahoo.com

prestiera Banát, na severozápade Bačka a na juhozápade medzi Chorvátskom a Bosnou – Srijem. Tieto tri historické regióny sa vyznačujú kvalitnou poľnohospodárskou pôdou, bohatou kultúrou a históriou ako aj rôznorodou mozaikou náboženskej a národnostnej štruktúry ich obyvateľov. Vojvodinu tvorí 7 okresov a 45 obcí. Medzi významnejšie mestá môžeme zaradiť: Suboticu, Zrenjanin, Kikindu, Sombor, Nový Sad a Srijemsku Mitrovicu. Nový Sad, s približne 300 000 obyvateľmi predstavuje kultúrne, administratívne a hospodárske centrum pokrajiny.

Srbsko sa na najvyššej úrovni delí na: dve **autonómne kraje (autonómne pokrajiny)**, j. č. srb. „*Autonomna pokrajina*“)

- Autonómny kraj Vojvodina, skrátene Vojvodina s hlavným mestom Nový Sad
- Autonómny kraj Kosovo a Metohija (alebo nepresne kosovský autonómny kraj), skrátene Kosovo a Metohija (alebo nepresne Kosovo), s hlavným mestom Priština (Prishtina), ktorý je v súčasnosti pod medzinárodnou správou a ktorý 17. februára 2008 jednostranne vyhlásil nezávislosť bez dohody so Srbskom.
- a zvyšné územie, tzv. centrálna Srbsko, netvorí špeciálnu administratívnu jednotku.

Vo vojvodinskom autonómnom kraji sa nachádza 7 obvodov (okresov, srb. „*okrug*“): Juhobáčsky obvod, Juhobanátsky obvod, Severobáčsky obvod, Stredobanátsky obvod, Západobáčsky obvod a Srijemsky obvod.

Obvody (okresy) sa delia na nižšie územno-administratívne jednotky – obce (po srbsky j. č. „*opština*“).

Na stránkach slovenského Úradu geodézie sa „pokrajina“ oficiálne prekladá ako „kraj“, ale na oficiálnych srbských stránkach v slovenčine (slovenčina je vo Vojvodine jedným z oficiálnych úradných jazykov) sa prekladá ako „pokrajina“. Autor srbochorvátsko-slovenského slovníka Emil Horák navrhuje aj v „*spisovnej*“ slovenčine používať pre autonómne územia v Srbsku (Vojvodina a Kosovo a Metohija) názov „pokrajina“.

Na oficiálnych srbských stránkach v slovenčine sa srbský „*okrug*“ prekladá ako „obvod“, ale inak sa možno stretnúť aj s prekladom „okres“ alebo zriedkavo „okruh“ (o okruhoch sa zvyčajne hovorí v súvislosti s Ruskou federáciou).

V našej práci sa budeme pridŕžiavať delenia, ktoré je uvádzané na oficiálnych srbských stránkach v slovenčine a ktoré uvádza delenie na okresy a obce, pričom srbské obce sú tvorené niekoľkými mestami a rurálnymi sídlami, veľkosťou a rozlohou pripomínajú však slovenské okresy.

Podľa **článku 1** štatútu autonómnej pokrajiny je Vojvodina autonómna pokrajina občanov a občanov (ďalej: občania), ktorí v nej žijú. Vojvodina je región, v ktorom sa tradične pestuje kultúrna rozmanitosť, náboženská sloboda a európske hodnoty a slobody.

Článok 6 poukazuje na národnostnú rovnoprávnosť v tom zmysle, že v AP Vojvodina sú Srbi, Maďari, Slováci, Chorváti, Čiernohorci, Rumuni, Rómovia, Bunevci, Rusíni a Macedónci, ako aj iné, počtom menšie národnostné spoločenstvá, ktoré v nej žijú, a sú rovnoprávni v uskutočňovaní svojich povinností a práv.

Článok 7 odkazuje na multikultúrnosť, viacjazyčnosť a multikonfesijnosť, ktoré sú všeobecnou hodnotou výnimočného významu pre AP Vojvodinu. Povinnosťou všetkých pokrajinských orgánov a organizácií je, v medziach svojich práv a povinností, podnecovať a podporovať zachovávanie a rozvoj viacjazyčnosti a kultúrneho dedičstva národnostných spoločenstiev, ktoré tradične žijú v AP Vojvodina, ako aj osobitnými opatrenia-

mi a aktivitami podporovať vzájomný rešpekt a oboznamovanie sa s rôznymi jazykmi, kultúrami a vierovyznaniami v AP Vojvodina.

V **článku 26 odseku 1** sa píše o úradných jazykoch a písmach, pričom v orgánoch a organizáciách AP Vojvodina sa úradne používa srbský jazyk a cyrilika, maďarský, slovenský, chorvátsky, rumunský a rusínsky jazyk a ich písma, v súlade so zákonom o používaní menšinových jazykov a pokrajinským parlamentným uznesením.

HISTÓRIA

Vojvodina bola osídlená už v dobe kamennej, keď sa lovci a zberači plodov spúšťali z hôr do nížinných oblastí, ktoré poskytovali hojnosť rýb a plodov. V neolite sa na tomto území objavili prví poľnohospodári. V Banáte a Srieme sa nachádzajú najstaršie archeologické náleziská z tohto obdobia. Po ovládnutí Banátu a Sriemu – Rímanmi, dochádza k rozvoju miest a výstavbe starovekých ciest. Územie nadobúda strategickú polohu medzi severozápadnou a juhovýchodnou Európou. Rímska ríša rozširovala na tomto území svoju kultúru a tradície, z tohto obdobia sú prvé písomnosti opisujúce tento región.

V roku 375 nášho letopočtu vtrhli na územie Vojvodiny turkotatarské kočovné kmeň Húnov. Začiatkom 5 storočia si podmanili Bačku a Banát, pričom za svoje budúce centrum ríše si zvolili územie v oblasti dolného toku Tisy. Po smrti Atilu sa tento štátny útvar rozpadol, pričom sa celé územie dostalo pod vplyv Avarov.

Začiatkom 6. storočia prichádzajú na toto územie prvé kočovné kmeň Slovanov. V nasledujúcich storočiach Slovania intenzívne osídľujú územie Balkánu, avšak ich jadrové územia bolo lokalizované v regióne dnešnej Slavónie a Vojvodiny. Koncom 9. storočia Maďari kolonizujú väčšiu časť Panónskej nížiny, následne vytvárajú na tomto území nový štátny útvar – Uhorsko.

Dôsledkom príchodu Turkov na územie dnešnej Vojvodiny bola migrácia katolíckeho a pravoslávneho obyvateľstva do vnútrozemia Uhorska. Počas nadvlády osmanskej ríše dochádza k všeobecnému úpadku tohto regiónu. Nový strategický význam nadobúda Vojvodina po porážke Turkov pri Viedni. Rakúsko si vytvorilo svoje hranice v južnej časti Vojvodiny. Počas nasledujúcich 112 rokov sa na hraničnej línii odohralo 13 vojnových konfliktov.

Po definitívnom odchode Turkov a stabilizácii hraníc bolo územie Vojvodiny až na niektoré výnimky vyľudnené. Rakúska vláda začala s kolonizáciou tohto územia, prevažne Rumunmi, Srbmi a Chorvátmi. Po revolučných rokoch 1848-49 dochádza k vytváraniu srbskej Vojvodiny, avšak po páde Bachovho absolutizmu sa celé územie Banátu, Bačky a Sriemu dostáva pod nadvládu Uhorska.

Koncom prvej svetovej vojny parlament Vojvodiny v Novom Sade deklaroval odtrhnutie územia od Uhorska a jeho následné pričlenenie k Srbsku, ktoré bolo súčasťou nového štátneho útvaru – kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov (SHS).

Po okupácii v roku 1941 bola Vojvodina pod správou Tretej ríše a nacistického Maďarska. Oslobodením v roku 1945 bola súčasťou federatívnej republiky Juhoslávie ako autonómna pokrajina Srbska. Po rozpade Juhoslávie má Vojvodina autonómny status v rámci Srbska.

VÝVOJ NÁRODNOSTNEJ ŠTRUKTÚRY

Vojvodina so svojou rozmanitou etnickou, jazykovou a náboženskou štruktúrou tvorí bezpochyby najväčší skvost Európy. V rámci svojej heterogénnej náboženskej a národnostnej rôznorodosti patrí medzi jediný región bývalej Juhoslávie, ktorý počas 90. rokov 20. storočia úspešne odolal etnickým a náboženským nepokojom. V súčasnosti žije na území Vojvodiny 17 rôznych etnických skupín, ktorých prítomnosť v tejto severnej srb-skej provincii je zaznamenaná od vzniku kráľovstva Srbov, Chorvátov a Slovincov.

Intenzívna kolonizácia Vojvodiny začína podpisom dekrétu cisárovnej Márii Terézii v druhej polovici 18. storočia a pokračuje až do konca rozpadu monarchie v roku 1918. Procesy spojené s kolonizáciou zahŕňajú okrem Vojvodiny aj historické územia Slavónie a Baranje, ktoré majú podobné fyzicko-geografické podmienky ako Vojvodina. Etnický obraz Vojvodiny dotvára kolonizácia miest, čoho výsledkom sú zmiešané štvrte v rámci jedného urbanizovaného územia. S odstupom času dochádza k miešaniu kultúr jednotlivých národností, pričom dochádza k procesom asimilácie menšinových komunit väčšinou. Avšak vo vidieckych regiónoch Vojvodiny existujú etnicky homogénne obce, ktoré sú osídlené iba jednou národnosťou napr. Chorvátmi, Srbmi ale aj Rumunmi, Maďarmi alebo Slovákmi. Tento model etnicky homogénnych rurálnych území pretrval dodnes, pričom existujú vidiecke obce Čiernohorcov, Bulharov alebo Macedóncov.

Národnostná štruktúra po vzniku prvej Juhoslávie vo väčšej miere kopíruje súčasnú etnickú štruktúru obyvateľstva Vojvodiny. Podľa sčítania obyvateľov z roku 1931 žilo na území dnešnej Vojvodiny po zaokrúhlení na tisíce (v roku 1931 Dunajská župa): 395 000 Maďarov (približne 25 % z celkového počtu obyvateľov), 341 000 Nemcov (menej ako 20 % celkovej populácie), okolo 100 000 Slovákov a Čechov (spolu), približne 25 000 Ukrajincov a Rusínov (spolu). V Dunajskej župe žilo pred II. svetovou vojnou okolo 17 000 Židov. Z tohto sčítania obyvateľov vyplýva, že Srbi tvorili v roku 1931 menej ako 50 % z celkového počtu obyvateľov Vojvodiny a majoritným etnikom sa stali až po II. svetovej vojne (v roku 1948 tvorili 50,6 % z celkovej populácie).

Priebeh a následky II. svetovej vojny znamenali pre Vojvodinu zánik dvoch národnostných skupín – židovskej a nemeckej. Židia zo Srijemu a Banátu boli vyhladení v priebehu roka 1941, zvyšok židovskej populácie, ktorí žil na historickom území Bačky postihol rovnaký osud v roku 1944. Holokaust prežilo vo Vojvodine iba 2000 Židov. Počas odsunu nemeckých vojsk z územia Vojvodiny dochádza aj k odsunu autochtónneho nemeckého obyvateľstva (toto obyvateľstvo žilo na území Vojvodiny pred príchodom nacistických vojsk Tretej ríše). Zvyšky nemeckého obyvateľstva boli odsunuté po vzniku Juhoslávie z dôvodu spolupráce s nacistickým režimom. V roku 1948 žilo na území Vojvodiny celkovo 32 000 Nemcov, v roku 1961 sa ich počet znížil na 11 000 (Đurđev, 1995).

Vznikom druhej Juhoslávie začala nová etapa kolonizácie Vojvodiny. Exodus nemeckého obyvateľstva spôsobil v nasledujúcich rokoch nové migračné vlny v rámci federatívnych republík Juhoslávie. Postupne sa do Vojvodiny okrem Srbov začali sťahovať Čiernohorci, Macedónci, Bosniaci ako aj ďalšie národnosti v rámci bývalej federácie. Môžeme konštatovať, že obdobie druhej Juhoslávie bolo priateľsky naklonené etnickej rôznorodosti v bývalej socialistickej autonómnej pokrajine, pretože podľa ústavy mali všetky národy a národnosti garantované rovnaké práva, ktoré umožňovali rozvoj ich jazyka, kultúry a histórie. Výsledkom tejto slobody v rámci etnickej rôznorodosti Vojvodiny boli úradné dokumenty vydávané v troch jazykoch, slovenské divadelné predstavenia,

rusínske stredné školy (ktoré boli jediné na svete s výučbou v tomto jazyku) a nemecký rozhlasový program.

Podľa štatistických údajov z roku 1981 (po zaokrúhlení na tisíce) žilo na území dnešnej Vojvodiny 1 100 000 Srbov (54 %), 385 000 Maďarov (19 %), 110 000 Chorvátov a 10 000 Bunjevco (6 %), 70 000 Slovákov (3,5 %), 48 000 Rumunov (2,8 %), 43 000 Čiernohorcov (2,1 %), 20 000 Rusínov (1 %), 20 000 Rómov (1 %), 19 000 Macedóncov, 5 000 Ukrajincov, 5 000 Bosniakov, po 4 000 Nemcov, Slovincov, Albáncov, 3 000 Bulharov, 2 000 Čechov, 1 000 Rusov, 600 Židov a 170 000 Juhoslovanov (8,2 %).

V 90. rokoch pod vplyvom nacionálnych a religióznych nepokojov v celej Juhoslávii došlo k zrušeniu statusu autonómnych pokrajín Vojvodiny a Kosova a Metohije v rámci Srbska. Pod vplyvom týchto udalostí došlo k zmenám etnickej štruktúry vo Vojvodine. Vplyvom migrácie Srbov z Bosny, Chorvátska a neskôr aj Kosova a Metohije došlo k rastu tejto národnosti na úkor ostatných národností žijúcich vo Vojvodine. Došlo k poklesu maďarskej národnosti vďaka novej politike maďarskej vlády v Budapešti, ktorá jednotlivými zákonmi umožňovala migráciu maďarského obyvateľstva z ostatných republík, kde mala táto menšina výrazné postavenie. Vďaka vojnovému konfliktu v Chorvátsku sa znížil počet vojvodinských Chorvátov. Pri sčítaní obyvateľov začiatkom 90. rokov z dôvodu politickej perzekúcie nepriznávali svoju národnosť. Preto údaje z jednotlivých cenzov v roku 1991 a 2002 týkajúce sa národnostnej a náboženskej štruktúry musíme brať s rezervou.

Začiatok nového milénia bol novým začiatkom aj pre Srbsko a Vojvodinu, ktorá opäť vystupuje ako autonómna pokrajina v rámci Srbska. Aplikácia trhovej ekonomiky, podpora malého a stredného podnikania ako aj ústavou zakotvené národnostné a náboženské práva pre všetkých obyvateľov Srbska znamenajú prvý krok k svetlejšej budúcnosti tejto pokrajiny ako aj celého regiónu. Ambície Srbska v euroatlantickej aliancii a európskych inštitúciách možno v blízkej budúcnosti umožní návrat tých obyvateľov Vojvodiny, ktorí museli pod tlakom rôznych okolností v 90. rokoch opustiť tento región.

SÚČASNÁ NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA

Národnostná štruktúra patrí v každom prípade medzi významné charakteristiky Vojvodiny, keďže sa jedná o multietnickú a multikultúrnú spoločnosť a je zároveň hlavným atribútom charakterizujúcim regionálne osobitosti krajiny.

Tab. 1: Zastúpenie najpočetnejších národností v jednotlivých veľkostných kategóriách obcí Vojvodiny, 2002. (Podiel obyvateľov národnosti %, priemerné hodnoty)

Veľkostná kategória obce	Srbi	Čiernohorci	Juhoslovania	Maďari	Rómovia	Rumuni	Slováci	Chorváti	Ostatní
5 000 – 9 999	75,4	1,0	2,9	2,4	0,1	0,1	0,3	8,5	9,3
10 000 – 19 999	56,3	1,8	2,2	21,4	2,7	1,2	7,2	1,8	5,4
20 000 – 49 999	58,8	2,5	1,5	21,1	1,9	3,0	3,1	1,6	6,4
50 000 - 99999	77,7	0,4	2,2	5,2	1,4	1,6	2,8	2,8	5,9
100 000 a viac	62,7	1,0	3,3	14,4	1,1	1,4	1,4	3,7	11,0
Vojvodina	65,05	1,75	2,45	14,28	1,43	1,50	2,79	2,78	7,97

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Tab. 2: Veková štruktúra obyvateľstva podľa vybraných národností Vojvodiny v roku 2002

Veková štruktúra/národnosť	Srbi	Čierno-horci	Juho-slovania	Maďari	Rómovia	Rumuni	Slováci	Chorváti	Rusini
predproduktívny vek (0-14)	16,1	16,4	18,6	13,3	32,8	15,4	14,0	10,8	13,5
produktívny vek (15-64)	68,8	70,5	71,8	67,4	63,3	64,0	67,8	67,9	67,1
poproduktívny vek (65+)	15,1	13,1	9,6	19,3	3,9	20,6	18,1	21,3	19,4
podiel 75 ročných a starších	4,5	3,6	3,1	7,0	0,8	8,2	6,2	6,8	7,1
index starnutia	93,8	80,1	51,4	144,5	11,8	133,6	129,2	196,5	143,2
index závislosti mladého obyv.	23,4	23,2	26,0	19,8	51,8	24,1	20,7	16,0	20,1
index závislosti starého obyv.	22,0	18,6	13,3	28,6	6,1	32,2	26,7	31,4	28,8
priemerný vek	39,4	38,4	35,6	43,1	27,2	42,5	41,9	45,3	42,8
priemerný vek (1991)	37,4	34,4	29,8	41,2	26,1	41,9	40,1	41,0	

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Tab. 3: Mestské a vidiecke obyvateľstvo podľa vybraných národností Vojvodiny, v roku 2002

podiel obyv./národnosť	Spolu	Srbi	Čierno-horci	Juho-slovania	Maďari	Rómovia	Rumuni	Slováci	Chorváti	Ostatní
Vojvodina	100,00	65,05	1,75	2,45	14,28	1,43	1,50	2,79	2,78	7,97
mestské obyvateľstvo	100,00	64,13	2,02	3,20	14,73	1,09	0,61	2,15	2,80	9,27
vidiecke obyvateľstvo	100,00	66,25	1,39	1,47	13,69	1,87	2,65	3,62	2,76	6,30

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Z aspektu národnostnej štruktúry je AP Vojvodina pomerne heterogénny región. Najvýznamnejšie národnosti (2002), ku ktorým obyvatelia regiónu inklinujú sú: srbská národnosť (65,05 %), maďarská (14,28 %), slovenská (2,79 %), chorvátska (2,78 %), juho-slovanská (2,45 %), čiernohorská (1,75 %), rumunská (1,50 %) a rómske etnikum (1,43 %).

Tab. 4: Národnostná štruktúra Vojvodiny podľa najpočetnejšie zastúpených národností v rokoch 1991 a 2002

Rok sčítania/národnosť		Srbi	Čierno-horci	Juho-slovania	Maďari	Rómovia	Rumuni	Slováci	Chorváti	Rusini
1991	Počet	1143723	44838	174295	339491	24366	38809	63545	74808	17652
	%	56,79	2,23	8,65	16,86	1,21	1,93	3,16	3,71	0,9
2002	Počet	1321807	35513	49881	290207	29057	30419	56637	56546	15626
	%	65,05	1,75	2,45	14,28	1,43	1,50	2,79	2,78	0,77

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Tab. 5: Vidiecke a mestské obyvateľstvo podľa národnosti v AP Vojvodina, 2002

Obyvateľstvo (2002)/národnosť		Srbi	Čiarno-horci	Juho-slovania	Maďari	Rómovia	Rumuni	Slováci	Chorváti	Rusíni
Počet	mestské obyv.	738971	23286	36919	169739	12593	7083	24778	32279	6012
	vidiecke obyv.	582836	12227	12962	120468	16464	23336	31859	24267	9614
%	mestské obyv.	55,91	65,57	74,01	58,49	43,34	23,28	43,75	57,08	38,47
	vidiecke obyv.	44,09	34,43	25,99	41,51	56,66	76,72	56,25	42,92	61,53

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Srbi

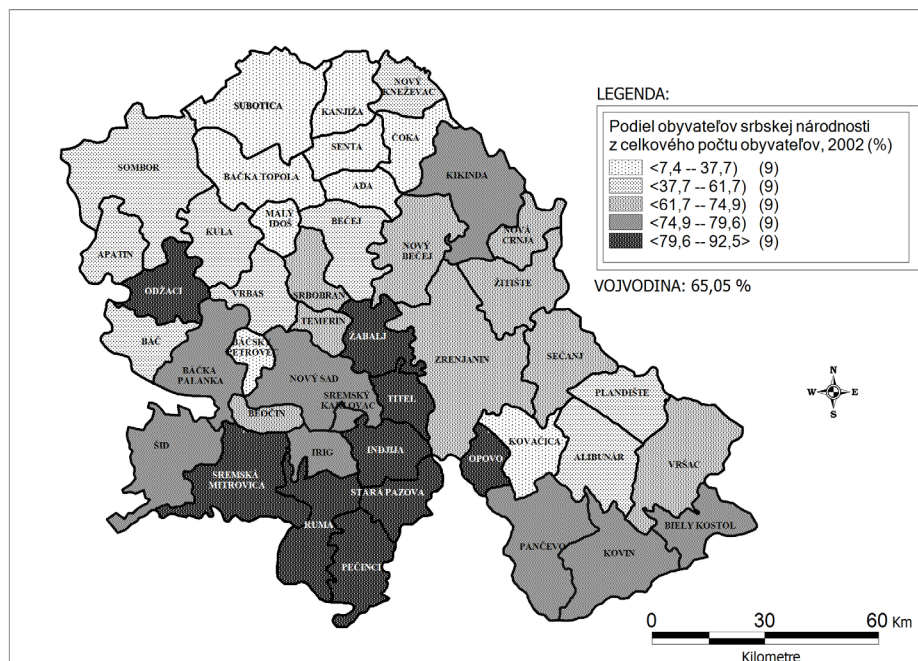
Podľa sčítania obyvateľov domov a bytov z roku 1991 žilo vo Vojvodine 1 143 723 (56,79%) obyvateľov srbskej národnosti. V roku 2002 vzrástol počet obyvateľov srbskej národnosti na 1 321 807 (65,05 %). Porovnaním hodnôt srbskej národnosti v AP Vojvodina a v jednotlivých jej obvodoch (okresoch) prideme k záveru, že Stredobanátsky (72,34 %), Juhobanátsky (70,28 %), Juhobáčsky (69,06%) a Sremský obvod (84,51 %) dosahujú vyšší podiel srbskej národnosti ako je podiel tejto národnosti v AP Vojvodina. Najvýznamnejšie zastúpenie srbskej národnosti je vo veľkostných kategóriách obcí 5 000 – 9 999 (75,4%) a 50 000 – 99 999 (77,7 %). Spolu 25 (55,6%) obcí malo podiel srbskej národnosti vyšší ako je podiel v rámci AP Vojvodina.

V predproduktívnom veku (0 - 14) bolo v roku 2002 celkovo (16,1 %) všetkých obyvateľov srbskej národnosti. Produktívny vek (15 - 64) tvoril podiel (68,8%) z celkovej populácie srbského obyvateľstva. V poproduktívnom veku (65 +) bolo spolu (15,1 %) srbského obyvateľstva (*Graf 1*).

Podiel 75 a viac ročných tvoril (4,5%) z celkovej srbskej populácie Vojvodiny. Dôsledkom vyššieho podielu predproduktívnej zložky srbského obyvateľstva je aj vyšší index závislosti mladého obyvateľstva (23,4%) v porovnaní s indexom závislosti starého obyvateľstva (22,0 %). Index starnutia dosahoval hodnotu (93,8 %). Dôkazom postupného starnutia srbskej národnosti v AP Vojvodina je aj rastúca hodnota priemerného veku, ktorá v roku 1991 bola 37,4 roka, avšak za desať rokov vzrástla na 39,4 roka (*tab. 2*). V mestských sídlach Vojvodiny žije (55,91 %) z celkového počtu srbského obyvateľstva (*tab. 5*).

Najvyššie hodnoty podielu Srbov dosiahli v roku 2002 obce Pečini (92,50 %), Sremská Mitrovica (87,31 %), Ruma (86,59 %), ktoré sa nachádzajú v Sremskom obvode. Najnižšie hodnoty dosahujú obce Kajniža (7,40 %), Senta (10,71 %) a Malý Idoš (17,5 %), ktoré sa nachádzajú na severe Vojvodiny v Severobanátskom a Severobáčskom obvode.

Obrázok 1: Obyvateľstvo srbskej národnosti v obciach AP Vojvodina, 2002

Zdroj: Vlastná konštrukcia

Maďari

Maďari tvoria najväčšiu minoritu v AP Vojvodina. Podľa sčítania z roku 1991 žilo vo Vojvodine 339 491 (16,86 %) obyvateľov tejto národnosti. V roku 2002 poklesol počet maďarskej národnosti na 290 207 (14,28 %). Neustály pokles podielu maďarskej národnosti je zapríčinený nízkymi hodnotami prirodzeného prírastku, negatívnym migračným saldóm, zmiešanými manželstvami s majoritným obyvateľstvom. Vyšší podiel maďarskej národnosti v porovnaní s AP Vojvodinou je v Severobáčskom (43,56 %) a Severobanátskom (47,35 %) obvode. Najvýznamnejšie zastúpenie maďarskej národnosti je vo veľkostných kategóriách obcí 10 000 – 19 999 (21,4 %) a 20 000 – 49 999 (21,1 %). Spolu 14 (31,1 %) obcí malo podiel maďarskej národnosti vyšší ako je podiel v rámci celej AP Vojvodina.

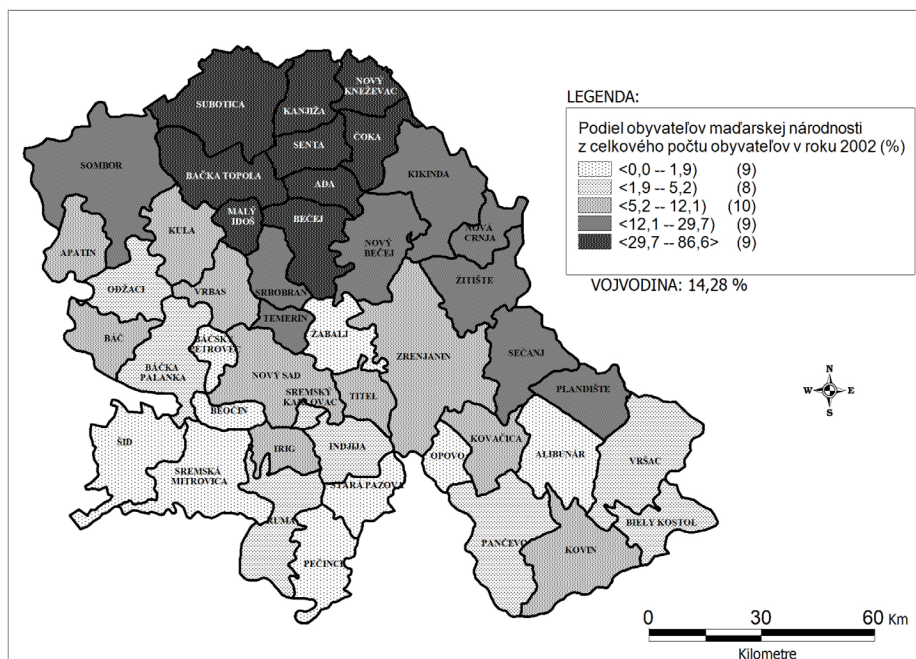
V predproduktívnom veku bolo (13,3 %) maďarského obyvateľstva. Produktívny vek tvoril podiel (67,4 %) z celkovej populácie maďarského obyvateľstva. V poproduktívnom veku bolo spolu (19,3 %) maďarského obyvateľstva. Podiel 75 a viac ročných tvoril (7,0 %) z celkovej maďarskej populácie Vojvodiny (*Graf 1*).

Prevaha poproduktívnej zložky maďarského obyvateľstva nad predproduktívnou sa prejavuje aj v hodnote indexu závislosti starého (28,6 %) a mladého obyvateľstva (19,8 %). Index starnutia nadobúdal hodnotu (144,5 %). Dôkazom postupného starnutia maďarskej národnosti v AP Vojvodina je aj rastúca hodnota priemerného veku, ktorá v roku 1991 bola 41,2 roka, avšak do nasledujúceho sčítania (2002) vzrástla na 43,1 roka

(tab. 2). V mestských regiónoch Vojvodiny žije (58,49 %) z celkového počtu maďarského obyvateľstva (tab. 5).

Najvyššia koncentrácia Maďarov bola v roku 2002, v obciach Kanjiža (86,5 %), Senta (80,5 %) a Ada (76,6 %), ktoré sa nachádzajú v Severobanátskom obvode. Najnižšie hodnoty dosahujú obce Pečinci (0,1 %), Stará Pazova (0,2 %) a Opovo (0,5 %), ktoré sú lokalizované v Srijemskom a Juhobanátskom obvode.

Obrázok 2: Obyvateľstvo maďarskej národnosti v obciach AP Vojvodina, 2002

Zdroj: Vlastná konštrukcia

Slováci

Slováci sa do Vojvodiny sťahovali zo svojej pravlasti – dnešného Slovenska, v niekoľkých migračných vlnách počas 17. a 18. storočia, keď sa územie Vojvodiny vymanilo spod dominancie Turkov a opäťovne sa začlenilo do Habsburskej monarchie. Vojvodinskí Slováci osídlili prevažne nájazdmi Turkov spustošené a vyľudnené územia najjužnejšej časti Panónskej nížiny, stredného toku Dunaja a dolného toku Tisy. V súčasnosti sú to historické územia Báčky, Banátu a Srijemu. Počas takmer 300 ročnej histórie si vojvodinskí Slováci zachovali svoju reč, obyčaje, kultúru. Živým dôkazom ich identity sú slovenské školy, divadlá, kultúrne spolky a Slovenčina, ktorá je ústavou AP Vojvodina garantovaná ako jeden z oficiálnych jazykov tejto autonómnej oblasti.

Podľa sčítania z roku 1991 žilo na území Vojvodiny 63 545 (3,16 %) obyvateľov tejto národnosti. V roku 2002 došlo k poklesu slovenskej minority v AP Vojvodina na 56 637 (2,79 %). Negatívny prirodzený prírastok kombinovaný so zmiešanými manželstvami ako aj prirodzenou asimiláciou mladého obyvateľstva s majoritou – to sú hlavné prí-

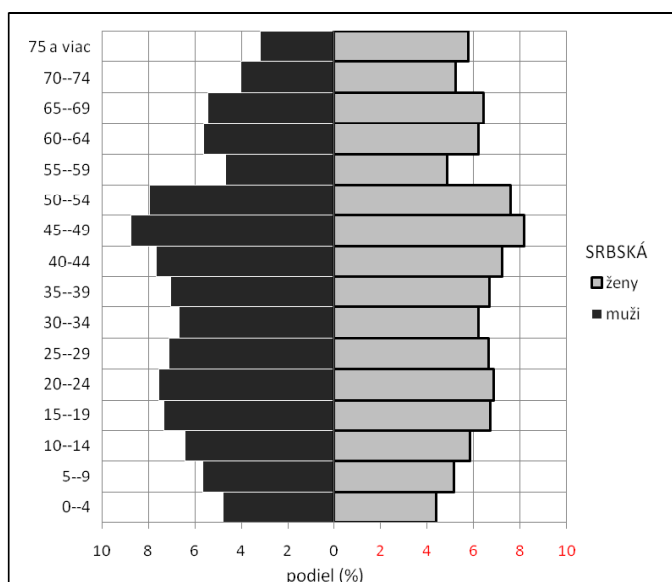
činy postupného poklesu počtu slovenskej národnosti na území Vojvodiny. Vyšší podiel slovenskej národnosti v porovnaní s AP Vojvodinou je v Juhobanátskom (4,85 %) a Juhobáčskom obvode (4,66 %). Najvýznamnejšie zastúpenie slovenskej národnosti je vo veľkostných kategóriách obcí 10 000 – 19 999 (7,2 %) a 20 000 – 49 999 (3,1 %). Spolu 10 (22,2 %) obcí malo podiel slovenskej národnosti vyšší ako je podiel v rámci celej AP Vojvodina.

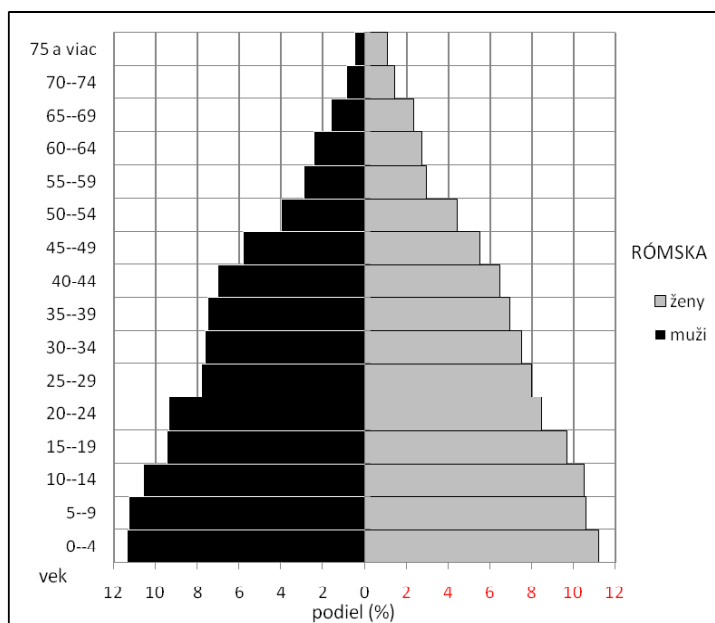
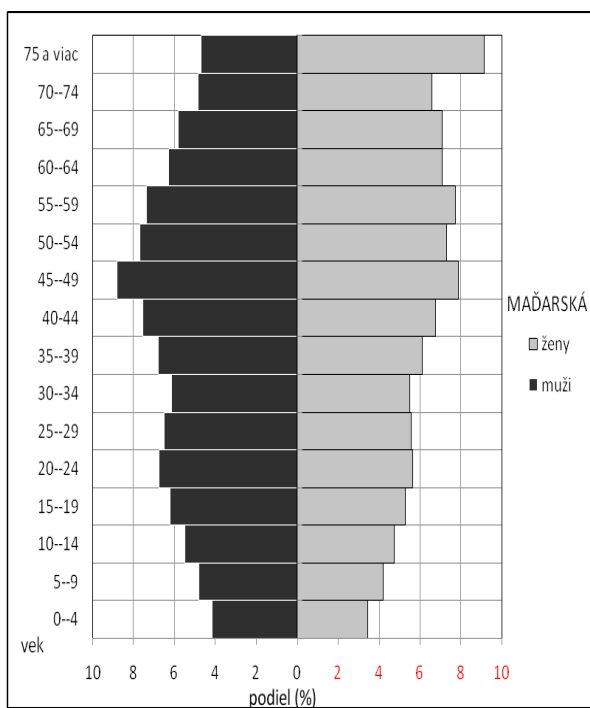
V predproduktívnom veku bolo (14,0 %) slovenského obyvateľstva. Produktívny vek tvoril podiel (67,8 %) z celkovej populácie slovenského obyvateľstva Vojvodiny. V poproduktívnom veku bolo spolu (18,1 %) obyvateľstva. Podiel 75 a viac ročných tvoril (6,2 %) z celkovej slovenskej populácie žijúcej vo Vojvodine (*Graf 1*).

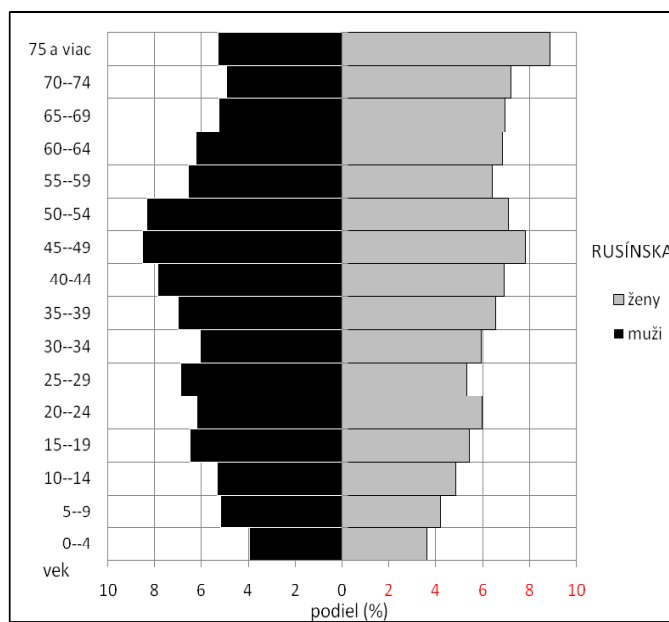
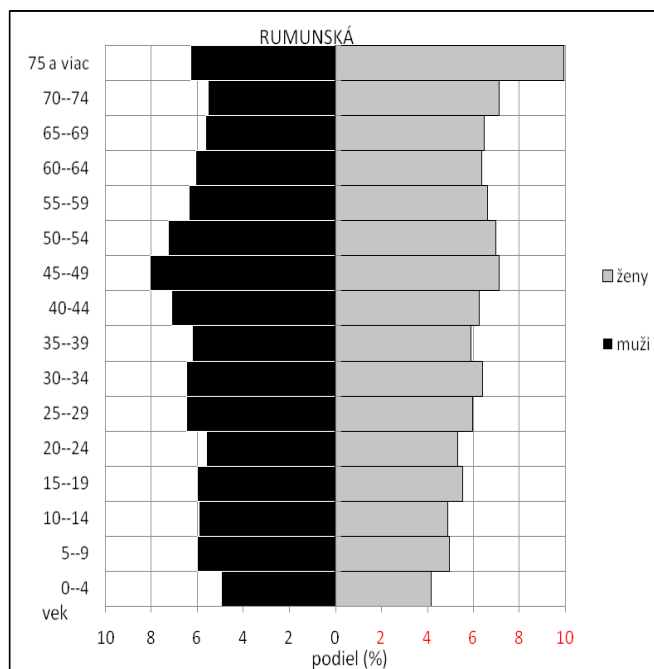
Prevaha poproduktívnej zložky slovenského obyvateľstva nad predproduktívnu sa prejavuje aj v hodnote indexu závislosti starého (26,7 %) a mladého obyvateľstva (20,7 %). Index starnutia nadobúdal hodnotu (129,2 %). Výsledkom postupného starnutia slovenského obyvateľstva v AP Vojvodina je aj rastúca hodnota priemerného veku, ktorá v roku 1991 bola 40,1 roka, avšak do nasledujúceho sčítania (2002) vzrástla na 41,9 roka (*tab. 2*). V rurálnych regiónoch Vojvodiny žije (56,25 %) z celkového počtu slovenského obyvateľstva (*tab. 5*).

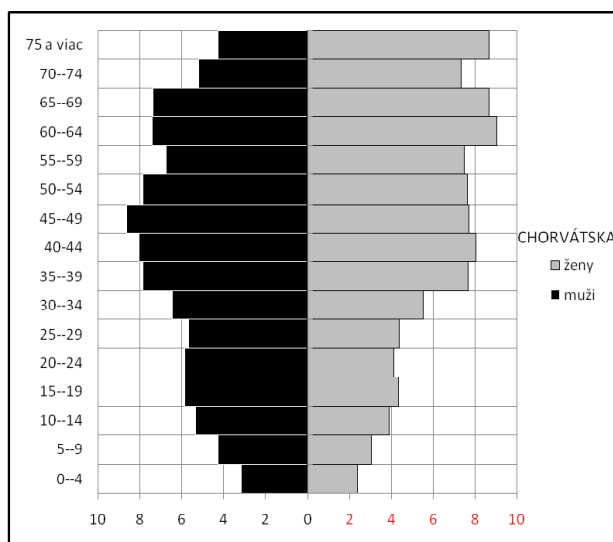
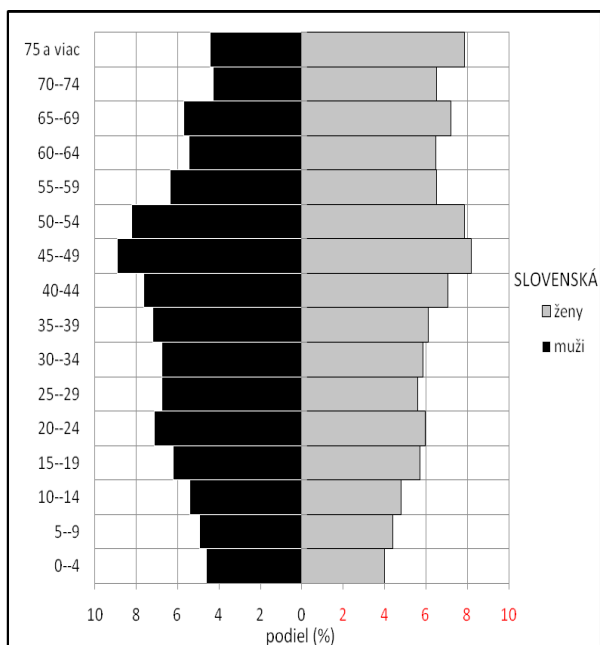
Najvyššia koncentrácia Slovákov bola v roku 2002, v obciach Báčsky Petrovec (66,4 %), Kovačica (41,07 %) a Báč (19,8 %), ktoré sa nachádzajú v Juhobáčskom a Juhobanátskom obvode.

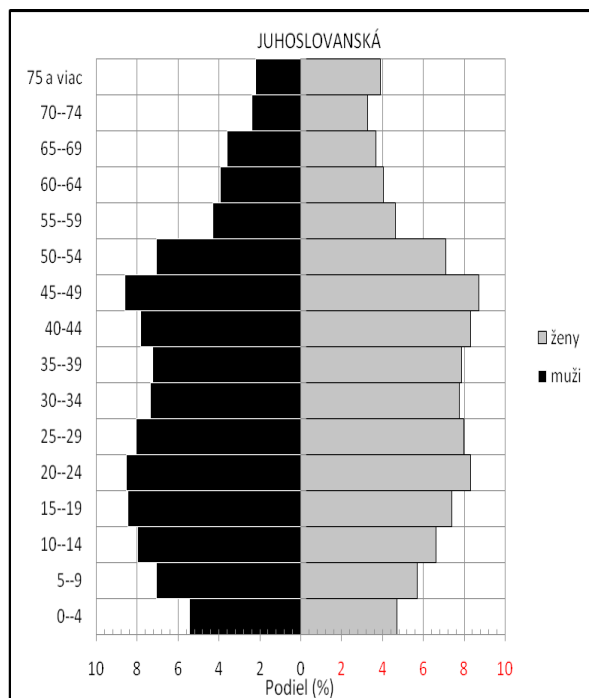
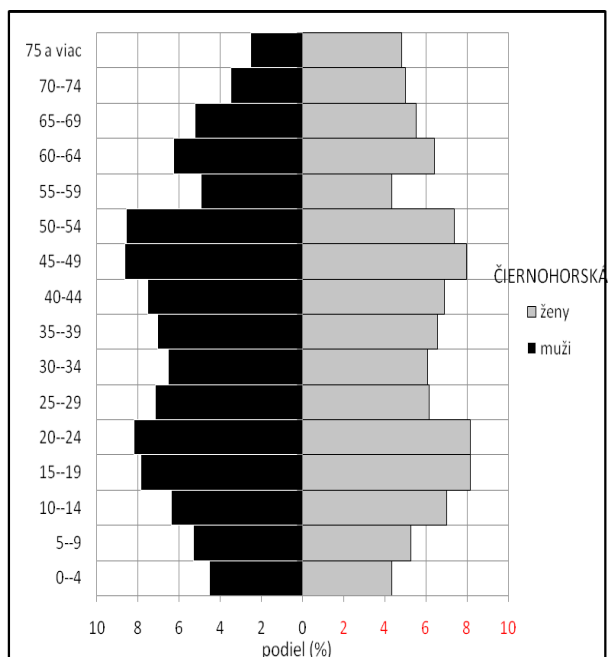
Graf 1: Veková štruktúra obyvateľstva podľa národností v roku 2002

Zdroj: vlastná konštrukcia

Na základe jednoduchšej typizácie sme jednotlivé obce podľa etnickej diverzifikácii

srbského obyvateľ'stva obcí AP Vojvodina v roku 2002 rozdelili na nasledovné typy (tab. 6):

- *etnicky výrazne homogénne obce*, kde Srbi tvoria viac ako 87,5 % (vrátane) z celkového počtu obyvateľov. V roku 2002 ich tvorila 1 obec (2,2 % všetkých obcí), bola to obec Pečini.
- *etnicky homogénne obce*, kde Srbi tvoria 75,0 % - 87,4 % z celkového počtu obyvateľov. V roku 2002 ich tvorilo spolu 17 obcí (37,8 % všetkých obcí regiónu). Sú to obce – Sremská Mitrovica, Ruma, Opovo, Žabalj, Titel, Indija, Odžaci, Stará Pazova, Irig, Báčska Palanka, Šíd, Biely Kostol, Kovin, Kikinda, Pančevo, Nová Sad a Sremský Karlovac.

Zvyšné obce Vojvodiny sa vyznačujú určitou etnickou divergenciou. Tieto obce sme následne rozdelili do skupín:

- *obce s nízkou etnickou divergenciou*, kde Srbi tvoria 62,5 – 74,9 % podiel z celkového počtu obyvateľov. Do tejto skupiny patrilo v roku 2002 spolu 8 obcí (17,8 %). Sú to obce – Zrenjanin, Vršac, Sečanj, Nová Crnja, Nový Bečej, Beočin, Srbobran, Temerin.
- *obce so strednou etnickou divergenciou*, kde Srbi tvoria 50,0 – 62,4 % z populácie regiónu. Do tejto skupiny patrilo 7 obcí (15,5 %). Sú to obce Žitište, Apatin, Sombor, Alibunár, Nový Kneževac, Plandište, Kula.
- *obce s vysokou etnickou divergenciou*, kde Srbi tvoria 37,5 – 49,9 % z populácie regiónu. V tejto skupine boli spolu 4 obce (8,9 %) – Vrbas, Báč, Bečej, Čoka.
- *etnicky výrazne divergentné regióny*, kde ostatné národnosti tvoria viac ako 37,4 % z celkovej populácie. V tejto skupine bolo 8 obcí (17,8 %). Sú to obce: Kovačica, Báčska Topola, Báčsky Petrovec, Subotica, Ada, Malý Idoš, Senta a Kanjiža.

Tab. 6: *Etnická diverzifikácia srbského obyvateľ'stva obcí AP Vojvodina, 2002*

1. Typ: Etnicky výrazne homogénne obce (Srbi tvoria 87,5 – 100,0 % z populácie regiónu)	Pečini (92,5 %) SPOLU: 1 (2,2 %) OBEC
2. Typ: Etnicky homogénne obce (Srbi tvoria 75,0 – 87,4 % z populácie regiónu)	Sremská Mitrovica (87,31 %) Báčska Palanka (78,59 %) Ruma (86,26 %) Šíd (77,62 %) Opovo (86,3 %) Biely Kostol (76,86 %) Žabalj (86,26 %) Kovin (76,75 %) Titel (84,9 %) Kikinda (76,43 %) Indija (84,87 %) Pančevo (76,39 %) Odžaci (82,84 %) Nový Sad (75,51 %) Stará Pazova (81,17 %) Sremský Karlovac (75,4 %) Irig (79,5 %) SPOLU: 17 (37,8) OBCÍ
3. Typ: obce s nízkou etnickou divergenciou (Srbi tvoria 62,5 – 74,9 % z populácie regiónu)	Zrenjanin (74,82 %) Nový Bečej (69,94 %) Vršac (72,50 %) Beočin (68,2 %) Sečanj (70,9 %) Srbobran (67,0 %) Nová Crnja (70,3 %) Temerin (64,21 %) SPOLU: 8 (17,8 %) OBCÍ
4. Typ: obce so strednou etnickou divergenciou (Srbi tvoria 50,0 – 62,4 % z populácie regiónu)	Žitište (61,9 %) Nový Kneževac (59,5 %) Apatin (61,61 %) Plandište (56,4 %) Sombor (61,48 %) Kula (52,02 %) Alibunár (59,60 %) SPOLU: 7 (15,5 %) OBCÍ

5. Typ: obce s vysokou etnickou divergenciou (Srbi tvoria 37,5 – 49,9 % z populácie regiónu)	Vrbas (47,78 %)	Bečej (41,07 %)
	Báč (46,7 %)	Čoka (37,6 %)
	SPOLU: 4 (8,9 %) OBCE	
6. Typ: Etnicky výrazne divergentné obce (Srbi tvoria menej ako 37,4 % z populácie regiónu)	Kovačica (33,92 %)	Ada (17,5 %)
	Báčska Topola (29,95 %)	Malý Idoš (17,5 %)
	Báčsky Petrovec (25,7 %)	Senta (10,71 %)
	Subotica (24,14 %)	Kanjiža (7,4 %)
	SPOLU: 8 (17,8 %) OBCÍ	

Zdroj: Vlastný výskum

JAZYKOVÁ ŠTRUKTÚRA OBYVATELSTVA

Z aspektu jazykovej štruktúry je AP Vojvodina taktiež pomerne heterogénny región. Najdôležitejšie jazyky (2002), ku ktorým obyvatelia regiónu inklinujú sú: srbský 1 557 020 (76,63 %), maďarský 284 205 (13,99 %), slovenský 55 065 (2,71 %), rumunský 29 519 (1,45 %), rómsky 21 939 (1,08 %) a chorvátsky 21 053 (1,04 %).

Na základe podielu určitého jazyka sme rozdelili obce v AP Vojvodina na niekoľko typov. Výsledkom boli typy rôznorodosti jazykovej štruktúry obcí Vojvodiny v roku 2002. Za hlavný prvok je považovaný ten jazyk, ktorý ma podiel v jazykovej štruktúre danej obce viac ako 50 %. Vedľajší jazyk je určený podielom od 25 – 50 %. Ak je podiel používania daného jazyka v obci menej ako 25 %, ale viac ako 5 %, potom hovoríme o doplnkovom jazyku (tab. 8).

V prvom type sa nachádzajú obce, v ktorých dominuje **1 hlavný jazyk**. V tomto type sa nachádza spolu 12 (26,7 %) obcí.

Druhý typ kombinuje **1 hlavný a 1 vedľajší jazyk**. V tomto type sa nachádza spolu 8 (17,8 %) obcí.

Tab.7: Zastúpenie najpočetnejších jazykov v jednotlivých veľkostných kategóriách obcí Vojvodiny, 2002. (Podiel obyvateľov hovoriacich daným jazykom v %, priemerné hodnoty)

Veľkostná kategória obce	srbský	maďarský	rómsky	rumunský	slovenský	chorvátsky	ostatné
5 000 – 9 999	95,59	1,1	0,10	0,05	0,08	0,67	2,42
10 000 – 19 999	66,40	20,97	2,12	1,20	7,25	0,48	1,59
20 000 – 49 999	67,35	21,10	1,45	3,00	3,06	0,69	3,35
50 000 - 99999	87,65	4,44	1,06	1,57	2,66	0,72	1,90
100 000 a viac	76,68	14,29	0,86	1,25	1,31	1,73	3,88
Vojvodina	76,63	13,99	1,08	1,45	2,71	1,04	3,10

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Tab. 8: Typy rôznorodosti jazykovej štruktúry obcí AP Vojvodina, 2002

1. Typ: 1 hlavný jazyk	Opovo (SRB.), Pančevo (SRB.), Odžaci (SRB.), Vrbas (SRB.), Žabalj (SRB.), Nový Sad (SRB.), Sremský Karlovac (SRB.), Titel (SRB.), Indjija (SRB.), Pečinci (SRB.), Ruma (SRB.), Sremská Mitrovica (SRB.) SPOLU: 12 (26,7%) OBCÍ
2. Typ: 1 hlavný a 1 vedľajší jazyk	Báčska Topola (MAĎ., SRB.), Malý Idoš (MAĎ., SRB.), Nový Kneževac (SRB., MAĎ.), Čoka (MAĎ., SRB.), Báčsky Petrovec (SLOV., SRB.), Bečej (MAĎ., SRB.), Temerin (SRB., MAĎ.), Čoka (MAĎ., SRB.) SPOLU: 8 (17,8%) OBCÍ
3. Typ: 1 hlavný a 1 doplnkový jazyk	Zrenjanin (SRB., MAĎ.), Nový Bečej (SRB., MAĎ.), Sečanj (SRB., MAĎ.), Ada (MAĎ., SRB.), Kanjiža (MAĎ., SRB.), Kikinda (SRB., MAĎ.), Senta (MAĎ., SRB.), Biely Kostol (SRB., RUM.), Vršac (SRB., RUM.), Kovin (SRB., MAĎ.), Kula (SRB., MAĎ.), Sombor (SRB., MAĎ.), Báč (SRB., SLOV.), Báčska Palanka (SRB., SLOV.), Srbobran (SRB., MAĎ.), Irig (SRB., MAĎ.), Stará Pazova (SRB., SLOV.), Šíd (SRB., SLOV.) SPOLU: 17 (37,8%) OBCÍ
4. Typ: 1 hlavný, 1 vedľajší a 1 doplnkový jazyk	Alibunár (SRB., RUM., SLOV.) SPOLU: 1 (2,2%) OBEC
5. Typ: 1 hlavný a 2 doplnkové jazyky	Žitište (SRB., MAĎ., RUM.), Nová Crnja (SRB., MAĎ., ROM.), Apatin (SRB., MAĎ., CHOR.), Beočin (SRB., ROM., SLOV.) SPOLU: 4 (8,9%) OBCE
6. Typ: 1 hlavný a 3 doplnkové jazyky	Plandište (SRB., MAĎ., RUM., SLOV.) SPOLU: 1 (2,2%) OBEC
7. Typ: 2 vedľajšie a 1 doplnkový jazyk	Subotica (SRB., MAĎ., CHOR.) SPOLU: 1 (2,2%) OBEC
8. Typ: 2 vedľajšie a 2 doplnkové jazyky	Kovačica (SLOV., SRB., MAĎ., RUM.) SPOLU: 1 (2,2%) OBEC
Poznámka: Jazyky - MAĎ. – maďarský, SRB. – srbský, ROM. – rómsky, RUM. – rumunský, SLOV. – slovenský, CHOR. – chorvátsky Hlavný jazyk: MAĎ., SRB., ROM., RUM., SLOV., CHOR., (zastúpenie z celkovej populácie od 50 – 100%) Vedľajší jazyk: MAĎ., SRB., ROM., RUM., SLOV., CHOR., (zastúpenie z celkovej populácie od 25 – 50%) Doplnkový jazyk: MAĎ., SRB., ROM., RUM., SLOV., CHOR., (zastúpenie z celkovej populácie od 5 – 25%)	

Zdroj: vlastný výskum

V treťom type sa nachádzajú obce, v ktorých dominuje **1 hlavný a 1 doplnkový jazyk**. Tento typ je najpočetnejší, pretože sa v ňom nachádza 17 (37,8%) obcí.

Štvrtý typ reprezentuje obce, kde dominuje **1 hlavný, 1 vedľajší a 1 doplnkový jazyk**. Do tohto typu je zaradená 1 (2,2%) obec.

Piaty typ v sebe kombinuje **1 hlavný a 2 doplnkové jazyky**. Nachádzajú sa v ňom 4 (8,9%) obce.

Nasledujúce typy obsahujú iba 1 (2,2%) obec. V šiestom type sa kombinuje **1 hlavný**

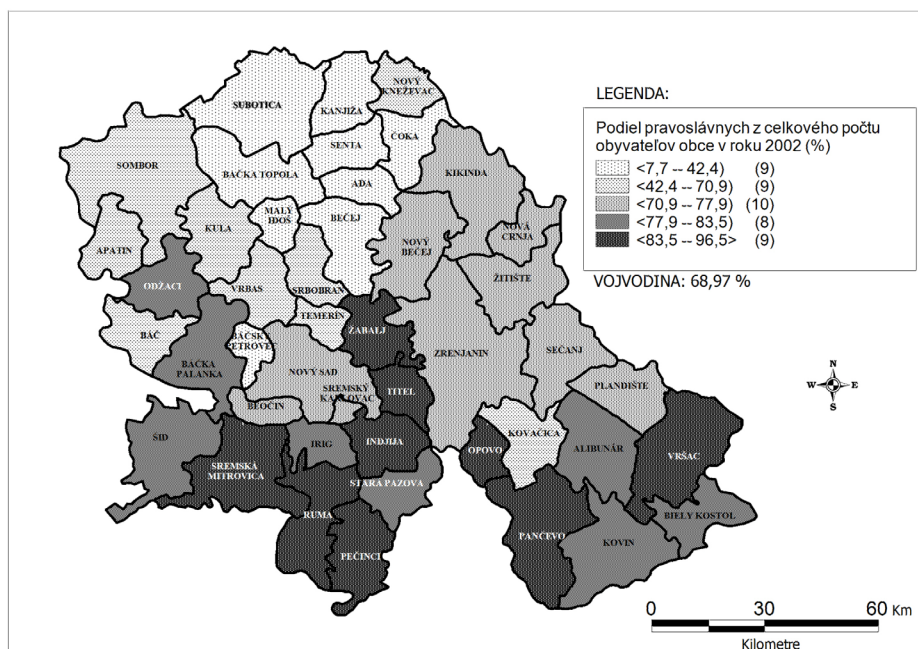
a 3 doplnkové jazyky, v siedmom type 2 vedľajšie a 1 doplnkový jazyk a ôsmi typ obsahuje 2 vedľajšie a 2 doplnkové jazyky.

NÁBOŽENSKÁ ŠTRUKTÚRA

Náboženské vierovyznanie je veľmi dôležitý faktor ovplyvňujúci orientáciu populácie regiónu. Na území AP Vojvodina sme sa pokúsili analyzovať náboženskú štruktúru populácie podľa podielu obyvateľstva, prislúchajúceho k danému typu náboženského vierovyznania.

Z aspektu religióznej štruktúry je región AP Vojvodina pomerne heterogénny. Najvýznamnejšie vierovyznania, ku ktorým obyvatelia tohto regiónu inklinujú sú: pravoslávne vierovyznanie 1 401 475 (68,97 %), katolícke vierovyznanie 388 313 (19,11 %) a protestantské vierovyznanie 72 159 (3,55 %).

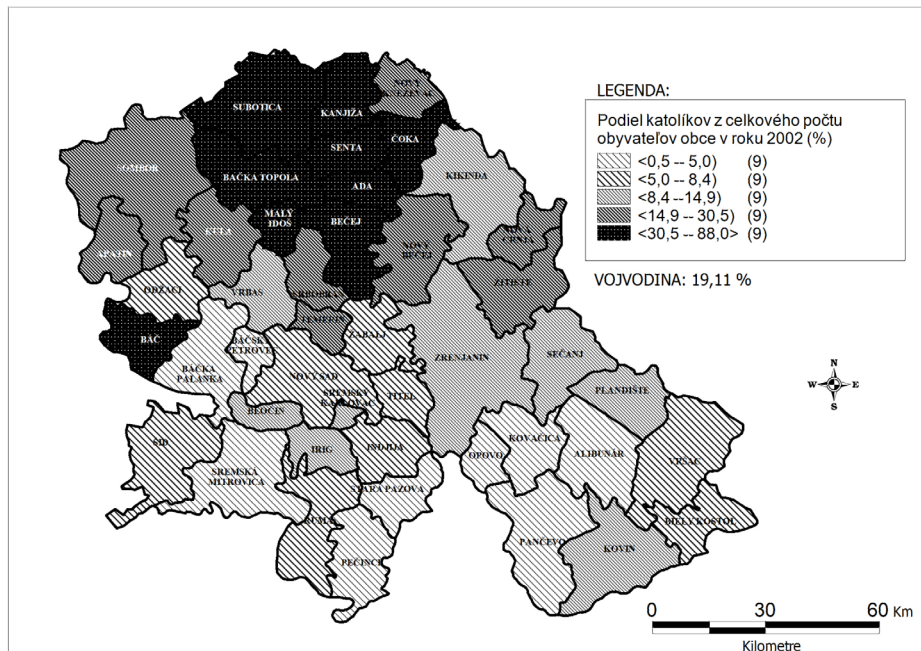
Obrázok 3: Rozmiestnenie obyvateľov pravoslávneho vierovyznania v obciach AP Vojvodina, 2002

Zdroj: Vlastná konštrukcia

Obce, v ktorých dominuje pravoslávne vierovyznanie sú zastúpené v južnej a juhovýchodnej časti regiónu. Najvyšší podiel pravoslávneho vierovyznania je v obciach Pečinci (96,41 %), Žabalj (89,84 %) a Sremská Mitrovica (88,81 %). Pravoslávne vierovyznanie je najpočetnejšie zastúpené vo veľkostných kategóriách obcí 50 000 – 99 999 (80,58 %) a 5 000 – 9 999 (76,46 %).

Obrázok 4: Rozmiestnenie katolíkov v obciach AP Vojvodina, 2002

Zdroj: Vlastná konštrukcia

Na základe jednoduchšej typizácie sme jednotlivé regióny podľa religióznej diverzifikácii pravoslávneho obyvateľstva obcí AP Vojvodina v roku 2002 rozdelili na nasledovné typy (tab. 10):

- *religiózne výrazne homogénne obce*, kde sa k pravoslávnenému vierovyznaniu hlási viac ako 87,5 % (vrátane) z celkového počtu veriacich obyvateľov. V roku 2002 ich tvorilo 5 obcí (11,1 % všetkých obcí), boli to obce Pečini, Žabalj, Sremská Mitrovica, Opovo, Ruma.

- *religiózne homogénne obce*, kde sa k pravoslávnenému vierovyznaniu hlási 75,0 % - 87,4 % z celkového počtu veriacich obyvateľov. V roku 2002 ich tvorilo spolu 17 obcí (37,8 % všetkých obcí regiónu). Sú to obce – Indija, Titel, Vršac, Pančevo, Stará Pazova, Biely Kostol, Alibunár, Kovin, Odžaci, Irig, Bácska Palanka, Síd, Nový Sad, Sečanj, Kikinda, Zrenjanin a Sremský Karlovac. Tento typ je zároveň najviac zastúpeným s po-medzi všetkých typov v rámci náboženskej diverzifikácie pravoslávneho vierovyznania.

Zvyšné obce Vojvodiny sa vyznačujú určitou náboženskou divergenciou. Tieto obce sme následne rozdelili do skupín:

- *obce s nízkou religióznou divergenciou*, kde sa k pravoslávnenému vierovyznaniu hlási 62,5 – 74,9 % z populácie obce. Do tejto skupiny patrilo v roku 2002 spolu 10 obcí (22,2 %). Sú to obce – Nová Crnja, Žitište, Nový Bečej, Plandište, Beočin, Srbobran, Vrbas, Kula, Nový Kneževac, Temerin.

- *obce so strednou religióznou divergenciou*, kde sa k pravoslávnenému vierovyznaniu hlási 50,0 – 62,4 % z populácie regiónu. Do tejto skupiny patrili 2 obce (4,4 %). Sú to obce Sombor a Apatin.

- *obce s vysokou religióznou divergenciou*, kde sa k pravoslávneému vierovyznaniu hlási 37,5 – 49,9 % z populácie regiónu. V tejto skupine boli spolu 4 obce (8,9 %) – Báč, Kovačica, Bečej, Čoka

- *religiózne výrazne divergentné regióny*, kde sa k pravoslávneému vierovyznaniu hlási menej ako 37,4 % z celkovej populácie. V tejto skupine bolo 7 obcí (15,6 %). Sú to obce: Malý Idoš, Báčska Topola, Subotica, Báčsky Petrovec, Ada, Senta a Kanjiža.

V rámci pravoslávneho vierovyznania v AP Vojvodina rozlišujeme – *srbskú pravoslávnu cirkev, macedónsku pravoslávnu cirkev, rumunskú pravoslávnu cirkev a ruskú pravoslávnu cirkev*.

Obce, v ktorých dominuje katolícke vierovyznanie sú lokalizované v severnej časti Vojvodiny. Najvyšší podiel katolíckeho vierovyznania je v obciach Kanjiža (87,91 %), Senta (79,31 %) a Ada (76,51 %). Všetky tieto obce sú lokalizované v Severobanátskom obvode.

Katolícke vierovyznanie je najpočetnejšie zastúpené vo veľkostných kategóriách obcí 10 000 – 19 999 (24,05 %) a 20 000 – 49 999 (23,63 %).

Tab. 9: Zastúpenie najpočetnejších vierovyznaní a skupiny „bez vyznania“ v jednotlivých veľkostných kategóriách obcí Vojvodiny, 2002. (Podiel obyvateľov národnosti %, priemerné hodnoty)

Veľkostná kategória obce	Islamské vierovyznanie	Katolícke vierovyznanie	Pravoslávne vierovyznanie	Protestantské vierovyznanie	Bez vyznania
5 000 – 9 999	0,07	13,07	76,46	0,48	0,45
10 000 – 19 999	0,60	24,05	61,09	7,73	0,21
20 000 – 49 999	0,14	23,63	64,38	4,40	0,28
50 000 - 99999	0,16	9,28	80,58	2,80	0,43
100 000 a viac	0,68	21,73	66,34	2,39	1,02
Vojvodina	0,40	19,11	68,97	3,55	0,62

Zdroj: Republički Zavod za statistiku Srbije: Popis stanovništva, domaćinstava i stanova u 2002 g., knjiga - stanovništvo

Tab. 10: Náboženská diverzifikácia pravoslávneho vierovyznania v obciach AP Vojvodina, 2002

1. Typ: Religiózne výrazne homogénne obce (k pravoslávneému vierovyznaniu sa hlási 87,5 – 100,0 % z populácie regiónu)	Pečinci (96,41 %), Žabalj (89,84 %), Sremská Mitrovica (88,81 %), Opovo (88,49 %), Ruma (88,07 %) SPOLU: 5 (11,1 %) OBCÍ
2. Typ: Religiózne homogénne obce (k pravoslávneému vierovyznaniu sa hlási 75,0 – 87,4 % z populácie regiónu)	Indjija (86,67 %), Titel (86,66 %), Vršac (84,47 %), Pančevo (84,26 %), Stará Pazova (83,41 %), Biely Kostol (83,14 %), Alibunár (82,16 %), Kovin (81,76 %), Odžaci (81,0 %), Irig (80,31 %), Báčska Palanka (80,01 %), Šíd (79,16 %), Nový Sad (77,85 %), Sečanj (77,80 %), Kikinda (77,58 %), Zrenjanin (77,28 %), Sremský Karlovac (76,46 %) SPOLU: 17 (37,8 %) OBCÍ

3. Typ: obce s nízkou religióznou divergenciou (k pravoslávnenému vierovyznaniu sa hlási 62,5 – 74,9 % z populácie regiónu)	Nová Crnja (74,85 %), Žitište (73,72 %), Nový Bečej (73,66 %), Plandište (71,07 %), Beočin (70,94 %), Srbobran (70,85 %), Vrbas (70,30 %), Kula (68,54 %), Nový Kneževac (65,19 %), Temerin (64,50 %) SPOLU: 10 (22,2 %) OBCÍ
4. Typ: obce so strednou religióznou divergenciou (k pravoslávnenému vierovyznaniu sa hlási 50,0 – 62,4 % z populácie regiónu)	Sombor (61,68 %), Apatin (57,77 %) SPOLU: 2 (4,4 %) OBCE
5. Typ: obce s vysokou religióznou divergenciou (k pravoslávnenému vierovyznaniu sa hlási 37,5 – 49,9 % z populácie regiónu)	Báč (49,52 %), Kovačica (42,74 %), Bečej (42,36 %), Čoka (39,94 %) SPOLU: 4 (8,9 %) OBCE
6. Typ: Religiózne výrazne divergentné obce (k pravoslávnenému vierovyznaniu sa hlási menej ako 37,4 % z populácie regiónu)	Malý Idoš (35,05 %), Báčska Topola (30,79 %), Subotica (25,96 %), Báčsky Petrovec (25,88 %), Ada (18,72 %), Senta (11,04 %), Kanjiža (7,74 %) SPOLU: 7 (15,6 %) OBCÍ

Zdroj: vlastný výskum

Tretím najviac zastúpeným vierovyznaním je protestantské vierovyznanie. Viaže sa prevažne na slovenské obyvateľstvo zoskupené v *slovenskej evanjelickej cirkvi augsburgského vierovyznania*. Najvyšší podiel protestantského vierovyznania je v obciach Báčsky Petrovec (65,48 %), Kovačica (44,28 %), Malý Idoš (16,19 %). Protestantské vierovyznanie je najpočetnejšie zastúpené vo veľkostných kategóriách obcí 10 000 – 19 999 (7,73%) a 20 000 – 49 999 (4,40 %).

ZÁVER

Vojvodina ako región predstavuje jedinečnú etnickú mozaiku rôznych národov a etnických skupín, ktoré žijú na jej území, a ktoré sa formovali pod vplyvom rôzne diferencovaných socio-ekonomických, historických, religióznych, demografických a druhých charakteristík. Harmonické spolužitie jednotlivých etnických skupín Vojvodiny sa dosiahne iba prostredníctvom konštruktívneho dialógu všetkých obyvateľov Vojvodiny. Výsledok tohto dialógu prispeje k formovaniu multietnickej a multikultúrnej spoločnosti založenej na rovnakých právach pre všetkých občanov, ochrany a podpory menšín ako aj lojálnosti a hrdosti národnostných menšín na krajinu, v ktorej žijú.

V tomto článku sme analyzovali údaje o národnostnom a jazykovom zložení obyvateľov Vojvodiny získané zo sčítanie obyvateľov, domov a bytov, 2002. Medzi základné faktory, ktoré vplývajú na etnickú a religióznu skladbu obyvateľstva môžeme zaradiť predovšetkým historické, geografické, etnografické, ale v poslednom decéniu taktiež politické a ekonomické faktory. Základnou premisou výskumu bolo poukázať na etnografické zmeny pod vplyvom demografických procesov pri posledných sčítaniach v rokoch 1991 a 2002, ktoré boli ovplyvnené prirodzeným pohybom, migráciou a identifikáciou sa obyvateľov s danou národnosťou. V posledných rokoch pod vplyvom ekonomickej a politickej situácie dochádzalo na jednej strane k migrácii rôznych autochtónnych etník z územia Vojvodiny, na strane druhej však dochádza k imigrácii iných národností na toto územie. Už len tieto spomenuté skutočnosti prezentujú Vojvodinu ako fenomén medzi regiónmi Európy po stránke etnickej, jazykovej a religióznej heterogenity.

Tento článok bol vypracovaný s podporou projektu: VEGA c. 1/0611/09 „Koncept miesta v regionálnogeografickej analýze a syntéze a teritoriálnom marketingu: teoreticko-metodologický rámec a aplikácia na vybrané modelové územia“ na Katedre geografie a regionálneho rozvoja Fakulty humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity.

LITERATÚRA

- ĐURĐEV, B.S. (1995): Posleratno naseljavanje Vojvodine – metodi i rezultati demografske analize naseljavanja Vojvodine u periodu 1945 – 1981. Novi Sad. Matica srpska.
- GAJDOŠ, P.(2004): Klasifikácia a typológia regiónov SR v sociálno-priestorovej a sídelno regionálnej oblasti. SÚ SAV, Bratislava.
- ILIĆ, V., CVEJIC, S. (1997): Nacionalizam u Vojvodini, Gradska biblioteka „Žarko Zrenjanin“, Zrenjanin.
- MACURA, M., STANOVČIĆ, V.(1996): Položaj manjina u Saveznoj Republici Jugoslaviji zbornik radova sa naučnog skupa održanog 11, 12. i 13. Januara 1995. Beograd: Srpska akademija nauka i umetnosti – Odeljenje društvenih nauka.
- MATLOVIČ, R. (1993): Religiozna geografija. Metodické centrum, Prešov, 1993, 61 s.
- MATLOVIČ, R. (1993): Príspevok k vývinu národnostnej a konfesionálnej štruktúry obyvateľstva Prešova. Sborník z konferencie: „Národnostní problémy v historii měst“. Muzeum Prostějovska, Prostějov, 1993, s. 203-209.
- MATLOVIČ, R.(1994): Religioznogeografická problematika vo vyučovaní regionálnej geografie Slovenska. In: Sborník z konferencie. PdF MU Brno, 1994, s. 18-21.
- MATLOVIČ, R. (2002): Geographical Aspects of Religious Diversity in Slovakia at the Beginning of the Third Millennium. Peregrinus Cracoviensis, 13, UJ Kraków, 2002, s. 35-53.
- PETROVIĆ, P. (1973): Demografski razvitak Vojvodine. Centar za političke studije, Novi Sad.
- PETROVIĆ, M. (1995): Stanovništvo po obrazovnim karakteristikama, In: Stanovništvo i domaćinstva Republike Srbije prema popisu 1991. godine. Zavod za statistiku Republike Srbije, Beograd, 1995, str. 203-204.
- RADUŠKI, N. (2003): Etnička slika Srbije – popis 2002. godine. Migracijske i etničke teme, Institut za migracije i narodnosti, Zagreb. broj 2-3.
- RADUŠKI, N. (2006): Etnički diverzitet Vojvodine – popis 2002. godine. Zbornik Matice srpske za društvene nauke, (121), 369-374.
- REPUBLIČKI ZAVOD ZA STATISTIKU, SRBIJA (2003): Popis stanovništva, domaćinstva i stanova u 2002 g., knjiga – stanovništvo. ISBN 86-84433-02-5.
- SANU I. (1996): Položaj manjina u Saveznoj Republici Jugoslaviji. Odeljenje društvenih nauka, knjiga 19, Beograd.
- SPASOVSKI, M.M.(1994): Teritorijalni razmeštaj naroda i nacionalnih manjina u SR Jugoslaviji. Jugoslovenski pregled, vol. 38, br. 1.
- ŠTATÚT AUTONÓMNEJ POKRAJINY VOJVODINY
- ŽIVKOVIĆ, J. (1995): Manjine i regionalizam. Društvo dobre akcije, Niš.
- ŽIVKOVIĆ, J., MARKOVIĆ, O. (2004): Apstraktni pristup regionalizaciji manjinskih zajednica jugoistočne Srbije. Kvalitet međuetničkih odnosa, svest o regionalnom identitetu i mogućnost saradnje i integracije na Balkanu, Filozofski Fakultet, Niš.

ETHNIC AND RELIGIOUS DIVERSITY OF VOJVODINA*Summary*

Presenting considerable number persons of different nationality with or without ethnic state out of Vojvodina, describe main characteristic at national structure in population of Vojvodina. This fact was again confirmed by results of Census 2002. In this work are analysed, in basis of survey data, acceptability of some identification frames by means of national minorities, membership importance of nation, birth area, etc. There are many factors which influence is very important for creating complex recent ethnical structure.

Those factors are historical, geographical and political especially in last decade, consequences are changes in ethnic structure on the state level, but and on local administrative levels. Therefore, from development in different ethnic communities, because of different natural increase and net migration. Until, in others former Yugoslav republic, today exist high level of ethnic homogeneous, in Serbia, especially its autonomous province Vojvodina, population of different nationalities participate approximately 30 % in total population.

Also, we are analyzed the ethnodemographic changes in the period 1991-2002, caused by the following relevant factors: natural movement, migration and changed declaration on national affiliation. Ethnocentric migrations (voluntary and forced) primarily influenced the changes of ethnic structure of the Vojvodina, in the sense of creating a nationality more homogenous region, having in mind the national structure of refugee-population. On the other hand, the emigration of some other nationalities which migrated to their mother countries due to political and economic reasons influenced the ethnic structure of the population, too. Having in mind that Vojvodina is a multiethnic and multiconfessional region, the question of minorities and interethnic relations is undoubtedly of great significance for the stability and demographic development of this region.

Recenzovali: Prof. RNDr. René Matlovič, PhD.
Prof. RNDr. Viliam Lauko, CSc.